

КАБІNET МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
РОЗПОРЯДЖЕННЯ
від 1 лютого 2016 р. № 119-р
Київ

**Про схвалення Довгострокової стратегії розвитку української культури -
стратегії реформ**

Схвалити [Довгострокову стратегію розвитку української культури - стратегію реформ](#),
що додається.

Прем'єр-міністр України А.ЯЦЕНЮК
Інд. 73

СХВАЛЕНО
розпорядженням Кабінету Міністрів України
від 1 лютого 2016 р. № 119-р

**Довгострокова стратегія
розвитку української культури - стратегія реформ**

Довгострокова стратегія розвитку української культури - стратегія реформ (далі - Стратегія) продиктована викликами часу і давно назрілою необхідністю провести глибокі конструктивні реформи у сфері культури. Реформування сфери культури є одним з основних завдань як гуманітарної політики, так і політики соціально-економічного розвитку України, побудови сучасної демократичної держави на засадах загальнолюдських цінностей із збереженням самобутніх традицій та культурно-історичних цінностей.

В основу Стратегії покладено результати дослідження стану розвитку української культури, проведеного державними та недержавними інституціями, міжнародними організаціями та незалежними експертами. Вперше сформульовано завдання на довгострокову перспективу та визначено необхідні першочергові кроки щодо їх виконання.

Стратегія є результатом численних обговорень у професійних та громадських колах на регіональному і місцевому рівні, врахування аналітичних оцінок і рекомендацій експертів, менеджерів культури та представників державних закладів культури і недержавних організацій культури.

Мета

Метою Стратегії є створення умов для сприяння творчій активності громадянина і формування в Україні громадянського суспільства європейського рівня, що передбачає забезпечення реалізації політичних, громадянських, економічних, соціальних і культурних прав громадян, засвоєння та використання новітніх знань і технологій, збереження безцінної культурно-духовної спадщини. Стратегія визначає основні напрями діяльності, які мають вивести сферу культури і творчості з периферії суспільно-політичних інтересів, забезпечивши їй провідне місце в суспільно-економічному розвитку України.

Оцінка проблем

Розвиток сфери культури протягом тривалого часу не був визначений пріоритетом державної політики, йому не приділялася належна увага та не надавалася підтримка з боку державної влади. Такий підхід спричинив значною мірою виникнення негативних явищ та конфліктів в українському суспільстві, зокрема збройного протистояння, що призвело до тисяч загиблих і скалічених людей, понівечених доль і відібраних можливостей.

Сфера культури є найчутливішим показником реалізації прав людини, зокрема таких, як право на ідентичність, національну пам'ять, почуття власної гідності та соціальної злагоди. Саме культура, що заохочує до найрізноманітніших форм творчого самовираження і водночас вивчення та оновлення традицій, сприяє розвитку творчої економіки, інноваційної політики та активній участі громадськості в побудові сучасної та демократичної держави. Саме розвиток культури має стати в центрі державних інтересів, національної політики, національної безпеки. Визнання національної культури у світі, ефективність культурного розвитку залежить від взаємодії та відповідальності державних органів за стан культури, а також від міжнародної співпраці, міжкультурного діалогу.

Одним із основних напрямів реформ має стати модернізація та удосконалення інструментів підтримки культури, що передбачає інвентаризацію та оцінку наявних інструментів підтримки та впливу на сферу культури та їх постійний моніторинг, зокрема визначення ефективності застосування таких інструментів (правових чи фінансових).

Доступність культурних надбань і культурних ресурсів є важливою передумовою соціального та духовного розвитку, творчої реалізації особистості. Зокрема, йдеться про доступність нових технологій та сучасних форм культурного самовираження незалежно від місця проживання, статусу,

приналежності до певної соціальної чи етнічної групи; незалежно від майнового статусу, походження, статі.

Відкритість сфери культури для сучасних світових процесів розвитку передбачає можливість взаємодії на міжнародному рівні окремих громад, груп та індивідів, тобто Стратегія має сприяти обміну та мобільності творчих людей та ідей, подоланню стереотипів минулого та віджилих схем організації культурного процесу. Скоординованість зусиль у поширенні інформації про культуру сучасної України, здобутки у сфері науки сприятиме як підвищенню ефективності культурної дипломатії, так і розвитку надійного міжнародного партнерства і формуванню міжнародної підтримки.

Діюча мережа державних і комунальних закладів культури повинна бути наповнена новим змістом, новими можливостями та знаннями, щоб ефективно надавати гарантовані [Конституцією України](#) послуги та забезпечувати реалізацію права громадян на доступ до культури та участь у культурному житті. Сучасні технології мають стати невід'ємним атрибутом діяльності закладів культури.

Мистецька освіта вимагає кардинального осучаснення як у різних секторах культури, так і в системі загальної освіти, враховуючи глибокі зміни, що відбулися в суспільстві, у розвитку технологій та у сфері культури і мистецтва. Саме навчання формує творця і виробника культурних продуктів та активного одержувача або споживача.

Стратегія спрямована на розв'язання проблем, що накопичилися у сфері культури, покликана закласти надійний підмурок сталого інноваційно-культурного розвитку України.

Стратегічні напрями реформ

Стратегічними напрямками реформ є:

- визнання центрального місця культури в загальнонаціональному розвитку та винятковості національної ідентичності, що спирається на українську культуру; посилення ролі культури в соціально-економічному розвитку України шляхом взаємодії і посилення відповідальності державних органів та громадянського суспільства. Залучення якнайширшого представництва заінтересованих сторін до процесу формування та реалізації державної культурної політики;

- удосконалення та модернізація правових, структурних і фінансових інструментів підтримки культури;
- забезпечення доступу до культури через традиційні та нові форми культурної діяльності; забезпечення державної підтримки культурного розмаїття України: всі громадяни України незалежно від місця проживання, статусу, приналежності до певної соціальної чи етнічної групи; незалежно від майнового статусу, походження, статі мають рівні права на формування власної культурної ідентичності та її вираження, доступ до національного і світового культурного надбання, участь у культурному житті;
- забезпечення державної підтримки національного культурного продукту і провідної ролі митців та менеджерів культури у створенні, поширенні та збереженні національного культурного продукту; формування попиту і споживача сучасного культурного продукту і культурних послуг, культурної політики та ринкових умов; вдосконалення культурної освіти; формування цілісного інформаційно-культурного простору;
- підтримка інновацій, нових знань, креативних індустрій, що відповідають викликам XXI століття.

Основні принципи

В основу Стратегії покладено такі основні принципи:

- демократичність - розширення участі громадськості в прийнятті політичних рішень, реалізації програм і проектів, оцінці досягнутих результатів. Прозорість політичних рішень досягатиметься шляхом публічних обговорень, проведення засідань громадських та експертних рад. Сприйняття інформації громадянами та перетворення її на знання є культурним актом. Позбавлений дискримінації та інших обмежень доступ до образних, технічних і комунікаційних ресурсів, а також створення горизонтальних мережевих зв'язків є невід'ємною частиною Стратегії;
- децентралізація менеджменту культури - передача повноважень громадам разом із передачею відповідальності за виконання загальнодержавних і місцевих стратегічних завдань у сфері суспільно-культурного розвитку;
- компліментарна субсидіарність - національна стратегія розвитку культури спиратиметься на стратегії регіонального розвитку, які узгоджують розширені повноваження в наданні культурних послуг і забезпеченні культурних прав громадян з національною культурною політикою;

- міжкультурний діалог - створення умов для стабільного і мирного існування є невід'ємним від стратегії культурного розвитку.

Стратегічні цілі

Стратегічні цілі визначають загальні довгострокові цілі, що є спільними для різних секторів культури і враховуються у визначенні операційних цілей за окремими секторами.

Стратегічними цілями є:

- децентралізація, демократизація, реструктуризація - реформування системи управління культурою, зокрема передача повноважень та ресурсів разом із відповідальністю на місця; запровадження стандартів надання безоплатних послуг у сфері культури державою як необхідної передумови децентралізації сфери культури; розвиток системи контролю та моніторингу, вдосконалення системи статистичної звітності, що відповідає європейським та світовим нормам і стандартам; залучення до процесу прийняття політичних рішень та їх реалізації громадськості шляхом створення громадських та експертних рад, громадських обговорень та публічної звітності; запровадження конкурсної процедури призначення керівників державних та комунальних закладів культури; розвиток міжвідомчої співпраці в різних секторах культури;

- модернізація інструментів підтримки культури - удосконалення набору інструментів підтримки культури (правових, фінансових, ресурсних, політичних, технологічних), яке є постійним процесом, що вимагає моніторингу та оцінки. Надійність та ефективність застосовуваних інструментів багато в чому визначає успішність культурної діяльності. Широке запровадження сучасних технологій в усі сектори культури є однією з основних цілей Стратегії;

- удосконалення політики у сфері захисту культурної спадщини - культурна спадщина, рухома, нерухома та нематеріальна, свідчить про людську творчість і лежить в основі ідентичності народу. Здатність оцінювати, зберігати та передавати традиції, знання та навички визначає самобутність культури окремих груп, громад і суспільств; посилення зусиль у сфері збереження і відтворення культурної (матеріальної і нематеріальної) та природної спадщини, як це зазначено в програмах довгострокового розвитку Європи та ООН, є одним із пріоритетів Стратегії, що визначає культуру як базовий елемент національної пам'яті через переосмислення значення і ролі культурної спадщини в розвитку суспільства;

- сприяння створенню національного культурного продукту і формування цілісного інформаційно-культурного простору - створення, виробництво, поширення, збереження національного культурного продукту і підвищення рівня його споживання шляхом формування цілісного інформаційно-культурного простору України, здатного акумулювати та засвоювати кращий досвід і впливати на світовий інформаційно-культурний простір. Державна підтримка створення національного культурного продукту спрямована на створення якнайсприятливіших умов для творчої самореалізації особистості через розмаїття форм художнього самовираження, міжкультурний діалог, культурний взаємообмін та мобільність людей та ідей.

Державна підтримка створення національного культурного продукту спрямована на утвердження сучасної української ідентичності та визнання її у світі.

Державна політика підтримки створення національного культурного продукту передбачає налагодження ефективної професійної міжсекторної взаємодії на всіх рівнях розвитку сучасних культурних індустрій для просування спільних цінностей, створення нових партнерств, реалізацію ефективних корпоративних міжгалузевих проектів, підтримку мистецьких проектів, ініційованих закладами культури, державними та недержавними організаціями культури, незалежними митцями та виконавцями, які спрямовані на створення, розвиток та популяризацію національного культурного продукту;

- удосконалення системи культурно-мистецької освіти - запровадження нових форм навчання, модернізація системи культурно-мистецької освіти, включаючи загальноосвітні навчальні заклади, поліпшення професійної підготовки чи перепідготовки кадрів, вдосконалення методичних та навчальних матеріалів, розвиток наукових досліджень та активізація міжнародного обміну;

- розвиток міжнародної діяльності та популяризація української культури - міжнародне співробітництво у сфері культури, що є важливим фактором розвитку міжнародного партнерства. Координація та системний підхід до популяризації національного культурного продукту, інформації та знань про Україну, поширення європейських підходів, культурних здобутків і різноманітних форм культурного виявлення в Україні є однією з основних стратегічних цілей.

Операційні цілі

Реалізація Стратегії передбачає досягнення операційних цілей у різних секторах культури, що сприятиме досягненню довгострокових стратегічних цілей.

Операційними цілями є:

щодо модернізації менеджменту культури та “мережі культури”:

- розроблення проекту Закону України “Про внесення змін до деяких Законів України щодо запровадження контрактної форми роботи в галузі культури та конкурсної процедури призначення керівника державного чи комунального закладу культури”, забезпечення реалізації зазначеного Закону та моніторингу його реалізації;
- розвиток мережі моніторингових або дослідницьких центрів (обсерваторій), особливо на регіональному рівні. Розробка системи показників впливу культури на соціально-економічний розвиток;
- формування ефективних форм громадського контролю через наглядові, громадські та експертні ради і активне залучення засобів масової інформації;
- перехід до грантової системи фінансування культури шляхом розвитку державно-приватного партнерства та розширення повноважень закладів культури;
- залучення додаткових джерел фінансування культурних проектів через спеціальні фонди та програми підтримки;
- удосконалення механізмів реалізації авторського права у сфері культурної та мистецької діяльності;

щодо культурної спадщини:

- розроблення проектів **Законів України “Про захист культурної спадщини”**, “Про археологічну спадщину”, “Про нематеріальну культурну спадщину”, внесення змін до [Закону України “Про культуру”](#), забезпечення реалізації зазначених Законів та моніторингу їх реалізації;
- передача частини державних повноважень на місцевий рівень та посилення відповідальності місцевих органів влади у сфері охорони культурної спадщини, зокрема в частині охоронних зон та заповідних територій, архітектурних комплексів, пам’яток культури місцевого, регіонального, національного та світового значення;

- забезпечення доступу до інформації шляхом розкриття архівів, які стосуються національного розвитку, національної культури. **Оцифрування архівів** для створення можливості широкого доступу до інформації, що стосується сфери культури;

- розроблення проекту та прийняття Державної програми підтримки нематеріальної культурної спадщини;

щодо музейної діяльності:

- розроблення проекту Закону України “Про музеї та музейну справу”, забезпечення реалізації зазначеного Закону та моніторингу його реалізації;

- впровадження сучасних інформаційних та інтелектуальних технологій у музейну діяльність, зокрема створення системи електронного обліку музейних предметів, цифрового реєстру музеїв і закладів музейного типу України з актуальною інформацією для їх популяризації та управління;

- системне реформування музейної діяльності з метою перетворення музеїв та заповідників на відкритий універсальний простір, який об’єднує минуле, сучасне та майбутнє, шляхом виконання основних функцій за такими напрямками діяльності, як науково-дослідна, культурно-освітня діяльність, комплектування музейних зібрань, експозиційна, фондова, видавнича, реставраційна, виставкова, пам’ятко-охоронна робота, а також діяльність, пов’язана з науковою атрибуцією, експертизою, класифікацією, державною реєстрацією та всіма видами оцінки предметів, які можуть бути визначеними як культурні цінності;

- сприяння міжнародній діяльності шляхом участі в спільних музейних програмах (Європейська група музейної статистики (EGMUS), міжнародний центр вивчення питань збереження та відновлення культурних цінностей (ICCRUM));

- заохочення до постійного підвищення професійного рівня музейних фахівців шляхом преміювання, залучення до освітніх програм, стажування фахівців як в Україні, так і за кордоном;

- удосконалення системи підготовки та перепідготовки кадрів для сфери музейної справи, розвиток наукової та інноваційної діяльності в музейній справі; розвиток музейної педагогіки: створення музейних програм для дітей та дорослих, спрямованих на формування інтересу до історії культури та мистецтва;

щодо театральної діяльності:

- розроблення проекту Закону України “Про театри і театральну справу”, забезпечення реалізації зазначеного Закону та моніторингу його реалізації;
- створення для державних і недержавних театрів рівних можливостей щодо фінансової та інформаційної підтримки, зокрема створення відкритих театральних майданчиків для фестивалів, театральних постановок, тренінгів;
- запровадження контрактної системи для керівних та творчих працівників, реформування системи державної фінансової підтримки театральних закладів;

щодо розвитку кіно:

- розроблення проекту Закону України “Про державну підтримку кінематографії в Україні”, забезпечення реалізації зазначеного Закону та моніторингу його реалізації;
- створення за участю громадськості Ради підтримки кіно з метою просування, популяризації, актуалізації українського кінематографа;
- підтримка виробництва та розповсюдження національного кіно: архівування, збереження, реставрація, відновлення, популяризація української кіноспадщини. Просування вітчизняного кіно в Україні і за кордоном;
- підтримка вітчизняного кіновиробника шляхом запровадження спеціальних податкових стимулів, які стосуються процесу кіновиробництва, створення додаткових джерел фінансування (фонди, пільгові кредити, система підтримки продюсерського кіно, венчурні інвестиції);
- удосконалення системи професійної освіти у сфері кіно; викладання спеціального курсу історії кіно в загальноосвітніх навчальних закладах;
- розвиток національного кіноринку: проведення кінофестивалів, розширення мережі кінотеатрів, онлайн-кінотеатрів, збільшення квоти на вітчизняні кінофільми на телебаченні, розповсюдження і популяризація національного кіно з використанням новітніх технологій;

щодо бібліотечної справи та розвитку читання:

- розроблення проекту Закону України “Про бібліотеки і бібліотечну справу”, забезпечення реалізації зазначеного Закону та моніторингу його реалізації;
- створення нової архітектури інтегрованої бібліотечної мережі для забезпечення загального доступу;
- підтримка видавничої справи та програм заохочення читання через систему соціального партнерства та спільних міжвідомчих програм з органами центральної виконавчої влади;
- інтенсивний розвиток та актуалізація інформаційних ресурсів бібліотек на електронних носіях і забезпечення доступу до них. Модернізація матеріально-технічної бази та інформаційно-технічної інфраструктури бібліотек;
- приведення системи державного управління у сфері книговидавництва та книгорозповсюдження до сучасних світових стандартів;

щодо образотворчого мистецтва:

- розроблення проектів Законів України (нова редакція) “Про професійних творчих працівників та творчі спілки”, “Про авторське право та суміжні права”, забезпечення реалізації зазначених Законів та моніторингу їх реалізації;
- підтримка окремих митців і колективів шляхом виконання спеціальних грантових програм, присудження премій, проведення інформаційних кампаній;
- сприяння розвитку системи творчих резиденцій;
- сприяння діяльності недержавних організацій в галузі візуального мистецтва шляхом запровадження грантової підтримки;
- програмна підтримка міжнародного мистецького обміну та мобільності митців за кордоном та в Україні;

щодо музичного мистецтва:

- створення гнучкої системи підтримки музичного мистецтва шляхом надання грантів, створення фондів, присудження премій, запровадження спеціальних пільг щодо податків (зборів);

- заохочення проведення музичних фестивалів у регіонах із використанням місцевих адміністративних і фінансових можливостей;
- забезпечення дотримання законодавчо встановлених квот щодо частки національного музичного продукту в теле- та радіоефірі;
- удосконалення законодавчої бази з питань авторського права у сфері музичного мистецтва;

щодо мережі закладів культури:

- інвентаризація та модернізація мережі закладів культури;
- запровадження нових форм діяльності клубних закладів, центрів народної творчості та культурно-освітніх центрів з урахуванням досвіду держав - членів ЄС та впровадження сучасних інформаційних технологій;
- створення єдиної уніфікованої бази даних про аматорські колективи, клубні об'єднання та базову мережу клубних закладів;
- створення системи грантової підтримки для заохочення успішних закладів культури і поширення кращого досвіду їх діяльності; розширення можливостей закладів культури для провадження самостійної фінансової та господарської діяльності;
- запровадження обов'язкової контрактної форми роботи у сфері культури та конкурсної процедури призначення керівників державних та комунальних закладів культури;

щодо міжнародного співробітництва:

- забезпечення популяризації української культури за кордоном шляхом утворення спеціальної установи;
- виконання програми ЄС "Креативна Європа"; підтримка програм міжкультурного та міжнаціонального діалогу, поширення успішного міжнародного і національного досвіду, зокрема реалізація проекту Ради Європи і Європейської Комісії "Урбаністичні стратегії в історичних містах, скеровані громадами" (COMUS);
- імплементація Конвенцій ЮНЕСКО в галузі [охорони нематеріальної культурної спадщини](#) та [заохочення різноманітних форм культурного самовираження](#). Реалізація проектів та освітніх програм ЮНЕСКО;

- розвиток двосторонніх культурних зв'язків шляхом здійснення культурних обмінів, виконання навчальних програм, здійснення навчальних поїздок, стажування;

- вивчення та адаптація міжнародного експертного досвіду, гармонізація системи показників впливу культури на соціально-економічний розвиток за європейськими та світовими стандартами;

щодо науково-освітньої діяльності:

- модернізація змісту культурно-мистецької освіти шляхом стимулювання розроблення сучасних навчальних курсів та методичного забезпечення для спеціалізованих навчальних закладів, залучення до цього процесу професійних мистецьких кадрів;

- створення системи моніторингу якості початкової мистецької освіти;

- створення системи грантової та іншої фінансової підтримки учнів/студентів спеціалізованих мистецьких навчальних закладів усіх рівнів;

- стимулювання розроблення програм інклюзивної мистецької освіти початкового рівня;

- сприяння внутрішнім та міжнародним академічним обмінам між закладами культурно-мистецької освіти з метою інтегрування до європейського мистецько-освітнього простору;

- популяризація та підвищення престижності, підтримка та розвиток галузевої науки, в тому числі шляхом фінансування прикладних наукових досліджень і розробок, сприяння участі науково-дослідних установ у спеціальних програмах (у тому числі міжнародних) грантової підтримки на дослідження проблем, що стосуються актуальних питань розвитку української культури;

щодо авторського права:

- поліпшення стану дотримання авторських та суміжних прав у сфері культури;

- проведення детального аналізу актуальних проблем у сфері захисту авторських та суміжних прав (зокрема діяльності організацій колективного управління) та визначення шляхів їх розв'язання з урахуванням рекомендацій міжнародних експертів (зміни в законодавстві, структурні зміни, запровадження європейських норм і стандартів);

- моніторинг виконання законів та програм у галузі культури та сфері авторського і суміжних прав;

щодо комунікаційно-суспільної діяльності:

- створення системи (мережі) комунікаційних майданчиків для громадського обговорення поточних проблем культурно-мистецького життя (громадський моніторинг);

- сприяння розповсюдженню інформації про культуру в засобах масової інформації та заохоченню журналістів, аналітиків і кореспондентів шляхом надання спеціальних премій, грантів, інших заохочень;

- розвиток форм державно-приватного партнерства в інформаційній діяльності в галузі культури;

- модернізація системи освітньо-культурних центрів та перетворення їх в інформаційно-консультативні осередки.

**Обсяг фінансових, матеріально-технічних і трудових ресурсів,
необхідних для реалізації Стратегії**

Реалізація Стратегії здійснюється за рахунок та в межах коштів державного і місцевих бюджетів, коштів суб'єктів діяльності у сфері культури та міжнародної технічної допомоги, грантів міжнародних організацій та інших джерел, не заборонених законодавством.

Обсяги видатків на виконання Стратегії уточнюються щороку з урахуванням можливостей державного та відповідних місцевих бюджетів, конкретизації завдань за підсумками виконання у попередні роки.